EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 5.12.2007
KOM(2007) 764 lõplik

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

TUGEVAMA JA KONKURENTSIVÕIMELISEMA EUROOPA KAITSETÖÖSTUSE STRATEEGIA

{SEK(2007) 1596}
{SEK(2007) 1597}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

TUGEVAMA JA KONKURENTSIVÕIMELISEMA EUROOPA KAITSETÖÖSTUSE STRATEEGIA

1. SISSEJUHATUS

Euroopa kaitsetööstuse käive on üle 55 miljardi euro aastas. See vastab ligikaudu 30%-le ülemaailmsest toodangust ja hõlmab üle 300 000 töötaja. Veel kakskümmend aastat tagasi olid tegelik käive ja tööhõive ligi kaks korda kõrgemad. Pärast külma sõja lõppemist on kaitsestrateegiaid revideeritud, Euroopa sõjajõudusid ümber kujundatud ja kaitsekulutusi vähendatud.

Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhitoeks jääb Euroopa kaitsesektori tugev tehniline ja tööstuslik baas. Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika on välja töötatud selleks, et tagada ELi võime rahvusvahelistes kriisiolukordades sõltumatult tegutseda, piiramata NATO tegevust. Kaitsesektori tehniline ja tööstuslik baas tagab valmisoleku ülemaailmsete kaitseülesannete ja esilekerkivate turvaprobleemide lahendamiseks. Ainult konkurentsivõimeline tehniline ja tööstuslik baas suudab tagada Euroopa sõltumatuse ja rahvusvahelise koostöövõime ning vastuvõetava tasemega kulutused kaitsevarustuse väljaarendamisel ja tootmisel.

Euroopas on mitmeid äriühinguid, mis on konkurentsivõimelised nii Euroopa kui ka ülemaailmsel tasandil ning millel on maailmas juhtiv seisund mitmes turuvaldkonnas. Ühenduse vastav tootmisharu on suuteline tootma ressursse ülemaailmse ulatusega sõlmküsimuste lahendamiseks ning võib Euroopa Liidu ülesandel maailmas tegutsevate jõudude käsutusse anda nende vajadustele vastava kõrgetasemelise varustuse ja süsteemid. Võtmeülesanne on selgelt määratleda Euroopa relvajõudude suutlikkus, mis on vajalik relvajõudude ees seisvate ülesannete lahendamiseks. Euroopa Kaitseagentuur töötab koos Euroopa Liidu sõjalise komiteega välja suutlikkuse arendamise kava, milles on määratud suutlikkuse vajaduste ja arendamise eelisjärjekord.

Kaitsesektor on intensiivselt areneva tehnoloogiaga sektor, mis on uurimistöö eesrinnas ja mille arengust koorub kasulikku teistelegi sektoritele. Kaitse on tihedalt seotud elektroonika, info- ja sidetehnoloogia, transpordi, bio- ja nanotehnoloogiaga. Koos kujutavad need valdkonnad endast võimaluste, uuenduste ja tehnoloogilise arengu allikat, mis kannustab kogu majanduse arengut.

Mitmed kaitsetööstusele välja töötatud tehnoloogiad (internet, maavaatlussüsteem, globaalne positsioneerimine) on edendanud arengut tsiviilvaldkondades. Nüüd on see üha enam muutumas kahepoolseks protsessiks, mille käigus ka tsiviilsektorid mõjutavad kaitsesektorit (nt tarkvara areng). Selline üha tugevnev viljakas vastasmõju on tähtis Euroopa Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivestrateegia seisukohalt.

Samas muutub üha raskemaks kaitsesektori määratlemine, kuna piirid kaitsesektori, julgeoleku ja tsiviiltehnoloogiate (nagu nt elektroonika, telekommunikatsioon) vahel hajuvad. Rahuvalve- ja rahuturvamise missioonid ning terrorismi mõju on ähmastanud piire sise- ja välisjulgeoleku vahel, mis on tekitanud vajaduse leida paremaid võtteid mõlema koordineerimiseks.

Kuid on ilmnenud selgeid märke, et Euroopa kaitsetööstust pidurdab ebapiisav poliitiline ja õigusraamistik. Hiljutine trükis Euroopa Parlamendilt[1] selgitab, kui kalliks on osutunud Euroopa liikmesriikide ühtlustamata õigusaktid, litsenseerimismenetlused, ekspordikontrolli nimekirjad, puudulik andmevahetus jmt. Kõik see suurendab bürokraatiat ja topelttööd, pidurdab uuendusi, tõstab hindasid ja nõrgestab konkurentsivõimet.

Käesolevas teatises esitatakse tugevama ja konkurentsivõimelisema Euroopa kaitsetööstuse strateegia. Kõnealune strateegia lähtub kaitsetööstuse erilisest iseloomust ja võtab arvesse kaitsetööstuse ainulaadset seost valitsemisega, kuid väljendab seisukohta, et on veel palju ära teha selle valdkonna võimaluste avamiseks täiel määral, et liikmesriigid näeksid oma investeeringute tulemusi ning et Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika saaks oma käsutusse vajalikud tõhusad võimsused.

2. KAITSETÖÖSTUSE TURU ARENG

Valitsused mõjutavad kaitsesektorit mitmelt positsioonilt: reguleerijatena, omanikena, aktsiate kontrollpaki omanikena, teadus- ja arendustegevuse rahastajana ning peamiste tellijatena. Samas on kaitsetööstuse poliitilise ja õigusraamistiku kujundajatena arvestatava mõjuga ka mitmed muud osapooled. Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika määravad Euroopa Liit, NATO ja liikmesriigid. Õigusraamistiku kujundavad Euroopa ühenduse asutamislepingu nõuded, ühenduse poliitika ja liikmesriigid. Euroopa Kaitseagentuur, kus teevad koostööd liikmesriigid ja komisjon, toetab nõukogu ja liikmesriikide pingutusi parandada Euroopa kaitsevõimet ja edendada Euroopa kaitsesektori tehnilist ja tööstuslikku baasi.

2.1. Rahastamine

Põhiliseks kaitsetööstuse arengu mõjuteguriks on liikmesriikide kaitse-eelarved. Liikmesriikide eelarvetes väljenduvad riikide poliitilised suundumused ja eelisjärjestused ning et külma sõja lõppemisest möödunud 20 aasta jooksul on kaitsekulutuste osa eelarvetes vähenenud poole võrra (moodustades 1980. aasta 3,5% asemel praegu keskmiselt 1,75% SKTst), on see tinginud nii käibe kui ka tööhõive kahanemise („rahu lõiv"). Euroopa Kaitseagentuuri andmetel[2] **on vähetõenäoline, et kaitsekulutuste osakaal Euroopas hakkaks kasvama.** Euroopas moodustavad investeeringud teadusuuringutesse ja tehnoloogiasse, arendustegevusse ja hangetesse kaitse üldeelarvest märksa väiksema osa kui Ameerika Ühendriikides. Samal ajal aga **sõjalise varustuse hinnad tõusevad** ja **relvajõudusid struktureeritakse ümber, mistõttu konkurentsivõime tõstmine ja hinna-kvaliteedi suhte parandamine omandavad üha suuremat tähtsust.**

---

1 „The Cost of Non-Europe in the Area of Security and Defence".

2 Long-term vision – A perspective on industry", kinnitanud Euroopa Kaitseagentuuri juhtorgan, september 2006.

Kui varem suutsid mõned liikmesriigid ülal pidada laiaulatuslikku tehnilist ja tööstuslikku baasi oma kaitsesektori tarbeks, siis nüüd ei ole enam ühe riigi rahaliste vahenditega võimalik arendada täit valikut tipptasemel tooteid ja uute riiklike kaitseprogrammide käivitamine on jäänud haruldasemaks.

Kaitsekulude vähenemine Euroopas ei ole jätnud mõju avaldamata ka teaduse ja tehnoloogia alastele investeeringutele. USA kaitsesektori eelarve on kaks korda suurem kui kõik Euroopa kaitsealased eelarved kokku ning USA eraldab investeeringuteks 35% eelarvest, kuna Euroopas on vastav protsent vaid ligikaudu 20, seejuures kaitsealasesse teadus- ja arendustegevusse investeerib USA kuus korda Euroopast rohkem. Lisaks sellele on Euroopas vastavad investeeringud killustatud, mis põhjustab dubleerimist ja niigi väheste vahendite raiskamist.

2.2. Turu killustatus

Kuigi kaitsetööstus on Euroopa Liidus põhiliselt koondunud kuude riiki (Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Rootsi ja Suurbritannia), leidub lisaseadmeid ja -varustust tootvaid ettevõtteid kogu Euroopas. Kaitsevarustuse eelarvest kulutavad liikmesriigid keskmiselt ligikaudu 85% riigisiseselt.

Euroopa riikide valitsused **eelistavad selgelt oma riigi kaitsetööstust,** seda mitte üksnes töökohtade säilitamiseks ja investeeringute edendamiseks, vaid ka tarne- ja teabekindluse tagamiseks. Liikmesriigid ei soosi üksteisest sõltumist. Seetõttu on liikmesriikide kaitsetööstuse turud vaid piiratud ulatuses - kui üldse - avatud teise liikmesriigi tootjatele. Selletõttu on ka palju dubleerimist, mida näitab kõnekalt asjaolu, et Euroopas on täitmisel 89 eri relvaprogrammi USA 27 vastu.

Asutamislepingu artikli 296 alusel võivad liikmesriigid siseturu eeskirjade täitmisest riikliku julgeoleku kaalutlustel kõrvale kalduda. Nii ei ole ükski liikmesriik kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks ning iga liikmesriik võib võtta meetmeid, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega. Need meetmed ei või siiski avaldada ebasoovitavat mõju selliste toodete konkurentsitingimustele ühisturul, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks.

Euroopa kaitsetööstuse turg on killustatud järgmistel põhjustel.

- Liikmesriigid kasutavad sageli asutamislepingu artiklit 296, et **hoiduda kaitsealaste lepingute sõlmimisel Euroopa Liidu riigihangete eeskirjade järgimisest,** kuigi Euroopa Kohus on väitnud, et sellist erandit võib kasutada äärmisel juhul, iga juhtumit selgelt määratledes ja põhjendades.

- Liikmesriikide süsteemid, mis on ette nähtud **kaitsevarustuse vedude kontrollimiseks**, ei võimalda eristada kaitsevarustuse vedu Euroopa Liidu liikmesriikide vahel ja eksporti kolmandatesse riikidesse. Sellest tulenev liigne bürokraatia põhjustab igal aastal ettevõtetele üle 400 miljoni euro eest liigseid kulutusi. Sellised kõrged kulud piiravad veelgi teiste liikmesriikide keskmise ja väikese suurusega ettevõtetest allhankijate konkurentsivõimalusi.

- **Strateegiliste kaitsevarade kontrolli** käsitlevad õigusaktid, mida mõned liikmesriigid on hiljaaegu täpsustanud (nt Suurbritannia 2002. aastal; Saksamaa 2004. aastal ja Prantsusmaa 2005. aastal) ei lähtu sageli üleeuroopalisest seisukohast.

- Koordineerimine ja koostöö liikmesriikide vahel nõudmiste määratlemise, teadus- ja arendustegevuse või ühise tootmise vallas on ebapiisav ja juhuslik. **Kaitsealased nõudmised** määratakse liikmesriigi seisukohalt ja olukorda muudab keerulisemaks ühtlustamata **standardite** kasutamine, mis omakorda raskendab teadus- ja arendustegevuse ning tootmise alast koostööd.

- Häireid põhjustavad **korvamisnõuded**, mida mitmed riigid esitavad seoses kaitsealaste hangetega. Sageli ollakse seisukohal, et korvamisnõuded aitavad katta kaitsekulutusi ning kuigi teatakse, et need peegeldavad teataval määral Euroopa kaitsetööstuse ja turu praeguse struktuuri nõrkust, on ikkagi oht, et ostjariik peab eelkõige silmas kasulikke hüvitispakkumisi ega pööra piisavalt tähelepanu hangitava toote konkurentsivõimelisusele.

2.3. Välisturud

Euroopa riikidel ei ole kitsendusi kaitsesektori äripartnerite valikul. See tähendab tegelikkuses seda, et kuigi eelistatakse kodumaist, veetakse oluline osa Euroopa kaitsevarustusest sisse mujalt, eelkõige USAst. Kui enamik Euroopa turgusid on USA tootjatele avatud, siis Euroopa tootjad leiavad sageli eest suletud uksed, kui nad üritavad eksportida oma kaitsevarustust Ameerika Ühendriikidesse. Seetõttu on Euroopa kaitsetööstusel raskem oma kulusid jaotada ning alal hoida ja arendada oskusteavet.

2.4. Kokkuvõte

Pikaajalise konkurentsivõime parandamine on Euroopa kaitsetööstusele, Euroopa julgeolekule ja kaitsevõimele elulise tähtsusega. Kaitsetööstuse kohandamiseks tuleks suurendada spetsialiseerumist, kujundada välja parema koostoimega tarnevõrk ning suurema konkurentsivõimega tehniline ja tööstuslik baas Euroopa kaitsesektorile.

Kaitsetööstust on senini kohandatud vaid liikmesriikide tasemel. Kuigi Euroopa Liidus on aset leidnud mõned edukad piiriülesed ühinemised, on põhiline koostöö toimunud koostöökavade või ühisettevõtete vormis, mille mõju konkurentsivõime parandamisele on piiratud ulatusega. See on aeglustanud Euroopa kaitsetööstuse konsolideerumist, spetsialiseerumist, moderniseerimist ja ümberstruktureerimist ning takistanud kapitali vabanemist ja liikumist mujale majandusse, kus sellest võiks olla rohkem kasu.

Kuni kaitsetööstus jätkuvalt kohaneb olukorraga, kus uusi kaitsekavasid käivitatakse harva ning uuringutesse ja investeeringutesse suunatakse vähe raha, muutub tootmisharu võimsuste ning mis strateegiliselt veelgi tähtsam - teadus- ja arendustegevuse ülalpidamine Euroopas üha kallimaks. Kapital ongi juba hakanud parema kasumlikkuse otsinguil suunduma USAsse ja mujale.

Nii enam jätkata ei saa, kui Euroopa tahab arendada oma kaitsesektorile ajaga kaasas käivat tugevat tehnilist ja tööstuslikku baasi. Kui poliitikat ei muudeta, on oht, et Euroopa kaitsetööstusele jäävad vaid kitsad erivaldkonnad, milles tehakse allhanketöid väljaspoolt Euroopat pärit peatöövõtjatele; see seab ohtu Euroopa kaitsetööstuse võime iseseisvalt arendada välja võimsusi, mida vajab Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika.

Euroopa kaitsetööstuse arengu koordineerimatuse parandamiseks oleks vaja **dünaamilist strateegiat.** Strateegiat, mis suurendaks kaitsetööstuse konkurentsivõimet, suudaks aja nõuetega sammu pidada, edendaks uuenduslikkust, hoiaks alles või looks juurde kõrgetasemelisi töökohti ja tugevdaks kogu tööstusharu.

3. POLIITILISED MEETMED EUROOPA KAITSETÖÖSTUSE TURU TUGEVDAMISEKS

Selles peatükis käsitletakse laia **valikut poliitilisi meetmeid**, millega komisjon jätkab edaspidi tihedamat ja tõhusamat tööd koos oma partneritega, eelkõige Euroopa Kaitseagentuuriga, et saavutada parimaid tulemusi. Need meetmed on ette nähtud koordineerimise parandamiseks, kaitsevarustuse siseturu tugevdamiseks ning need peavad aitama läbi viia ümberkujundamise ja moderniseerimise protsessi, mida Euroopa praegu vajab.

3.1. Meetmed Euroopa kaitsevarustuse siseturu toimimise parandamiseks

3.1.1. Uued õigusaktid

Komisjoni jaoks on kaitsevarustuse siseturu toimimise parandamine esmajärgulise tähtsusega. Selletõttu lisatakse käesolevale teatisele Euroopa Liidu siseseid kaitsevarustuse vedusid käsitleva direktiivi ning kaitsealaste hangete direktiivi ettepanek. Mõlemad ettepanekud tehakse eesmärgiga aidata kaasa sellise Euroopa kaitsevarustuse turu järk-järgulisele rajamisele, kus ühe liikmesriigi tarnijail oleks võimalik kitsendusteta tegutseda kõikides liikmesriikides. Need ettepanekud, mis tuleks võimalikult kiiresti täide viia, moodustavad olulise raamistiku tugevama ja konkurentsivõimelisema kaitsetööstuse kujundamiseks.

Kavandatav **Euroopa Liidu siseseid kaitsevarustuse vedusid reguleeriv direktiiv** kergendaks olukorda, vähendades liigset bürokraatiat. Ühtlasi oleks see kasuks Euroopa Liidu liikmesriikidele kaitsevarustuse hankimisel teiste liikmesriikide tootjatelt, kuna tarnekindlus suureneb. Et litsentside taotlemise kulud vähenevad märgatavalt ja süsteemide koostajatel avaneb võimalus kujundada oma tarnevõrke selgemini määratud tingimustes, annavad uued eeskirjad konkurentsivõimelistele väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele paremaid võimalusi tarnida komponente või süsteemide osi, mis omakorda suurendab Euroopa turu paindlikkust.

Kavandatav **kaitsealaste hangete direktiiv** suurendab Euroopa Liidu kaitsevarustuse turu avatust ja konkurentsivõimet, võttes arvesse selliseid tahke nagu tarnekindlus ja andmete kaitse. See ühtlustaks asjaomase valdkonna regulatiivset külge. See suurendab konkurentsivõimet ja läbipaistvust, mis on abiks väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele allhangete leidmisel ja pakkumiste tegemisel. Uute eeskirjade kehtestamisega relvade, laskemoona ja sõjavarustuse ning teatavate tundlike mittesõjaliste turvaartiklite hankimise kohta piiratakse edaspidi artikli 296 kasutamist, nii et seda saab kohaldada üksnes erijuhtudel, nagu Euroopa Liidu Kohus on tingimuseks seadnud ning nagu seda suunavad ka komisjoni[3] ja kaitseagentuuri varasemad meetmed kaitsevarustuse turu avatuse suurendamiseks.

---

[3] KOM(2006) 779.

3.1.2. Muud meetmed

Euroopa kaitsevarustuse turu toimimise edasiseks parandamiseks tuleb kaotada võimalikult palju ka muid **takistusi ühtse kaitsevarustuse turu kujunemise teelt**.

Komisjon toetab **ühiste standardite kasutamist** kaitsevarustuse turu avamise hõlbustamiseks. Komisjon on kokku kutsunud sidusrühmad kaitsesektori standardiseerimise käsiraamatu (*Defence Standarsisation Handbook*) välja töötamiseks ja propageerib koos Euroopa Kaitseagentuuriga selle kasutamist. **Komisjon kutsub liikmesriike üles kasutama käsiraamatut hangete korraldamisel.**

Kui **liikmesriikide vahel valitseks suurem usaldus**, oleks uus Euroopa Liidu siseste vedude direktiiv tõhusam ja rohkem abi ka uuest kaitsealaste hangete direktiivist. Selleks on vaja ühtset asjakohaste tagatiste korda, millele lisaks peab olema võimalus kontrollida nii tehnoloogiate finantseerimist kui ka tarnete korraldamist. Püsiva tarnekindluse ja tööstusinformatsiooni turvamise korda tuleb võib-olla üles ehitama järk-järgult, alustades nendest liikmesriikidest, kes on valmis nõustuma vastastikuse sõltuvusega, jätkates tööd, kuni osutub võimalikuks hõlmata kõik liikmesriigid. 2008. aastal hakkab **komisjon tihedas koostöös liikmesriikidega uurima võimalusi rajada Euroopa Liitu hõlmav teabeturvesüsteem,** mis võimaldaks vahetada tundlikku teavet Euroopa Liidu liikmesriikide ja Euroopa äriühingute vahel. Kavas on uurida, milline võiks olla süsteemi ulatus, sisu ja vorm.

Praegune lliikmesriikide **ühtlustamata õigustik strateegilise kaitsevarustuse kontrollimiseks** takistab konsolideerimist, dubleerimise kõrvaldamist ja kaitsetööstuse tõhusamaks muutmist. Tulevikus, kui tarnevõrk hõlmab üha **suuremat osa Euroopast,** võib see hakata takistama **kaitseressursside kontrollimist**. On selge, et kui küsimus on materjalide ja muude oluliseks peetavate ressursside kontrollimises, tuleb luua tasakaal investeerimisvabaduse ja julgeolekuhuvide kaitse vahel. 2008. aastal hakkab komisjon uurima, **kuidas korraldada tulevikus ressursside kontrollimist**, et tagada tarnete konkurentsi Euroopas. Euroopale oluliste julgeoleku- ja kaitsehuvidega seoses on kavas läbi töötada erinevaid võimalusi.

Komisjon jätkab vastavalt vajadusele ühenduse asutamislepingu ja teiste olemasolevate õigusaktide sätete kohaldamist, et tagada kaitsetööstuse toodete **aus konkurents** ja ära hoida konkurentsi moonutamist mittesõjaliste toodete turul.

- Majanduse seisukohalt võivad kõik **korvamisnõuded** turu toimimist moonutada ja takistada Euroopa kaitsevarustuse turu kujunemist. Selletõttu on lõppeesmärgiks selliste turutingimuste ja Euroopa kaitsesektori tehnilise ning tööstusliku baasi loomine, mispuhul seda praktikat enam ei vajata, tingimusel et ei halvendataks Euroopa ettevõtete positsiooni kolmandatest riikidest pärinevate tarnijatega võrreldes.

- Parema tarnekindlusega turu järk-järguline avanemine liikmesriikide vahel ja asjakohaste hanke-eeskirjade kohaldamine kogu Euroopa Liidu ulatuses suurendab läbipaistvust ja vähendab vajadust kasutada artiklit 296. Avatud turu rajamisel on **veelgi tähtsam tagada võrdsed tingimused**. Seetõttu tuleks kaitsetööstusele antav abi muuta täiesti läbipaistvaks, et luua vajalik vastastikune usaldus.

3.2. Meetmed üldise koordineerimise parandamiseks

Liikmesriigid peavad kandma vastutust ja koos tagama Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikale vajalike tööstuslike ja tehniliste vahendite olemasolu. Et liikmesriikide sõjaline võimekus on nende endi õlul, võiksid nad paremate tulemuste ja rahaliselt tõhusamate lahenduste eesmärgil Euroopa tsiviil- ja sõjaliste programmide raames oma ressursse ühendada ja jagada, toetudes mitme kasutusega tehnoloogiatele ja järgides ühiseid standardeid.

3.2.1. Nõudluse ühendamine

Kaitse ning investeeringute kavandamisel tuleb pidevalt mõtteid vahetada. See nõuab liikmesriikidelt rohkem avatust üksteise suhtes, soovi keskendada tähelepanu varasemast vähesematele tegevusvaldkondadele, pöörates tähelepanu tippkeskustele, mis kujunevad välja turusuundumuste mõjul. Arvestades kaitsealase teadus- ja arendustegevuse aeganõudvust, kaitsevarustuse pikka tööiga ning selle kasutamiseks vajalikke uuendusi on **liikmesriikide hangete ajaline kooskõlastamine** esimene tähtis samm nõudluse koordineerimisel. Euroopa Kaitseagentuur püüab leida lahendust sellele küsimusele. Kui liikmesriikide keskpikad ja pikaajalised kaitsekavad oleksid läbipaistvad, oleks liikmesriikidel rohkem võimalusi teha ühisinvesteeringuid ja -hankeid ning kooskõlastada spetsialiseerumist. Euroopa Kaitseagentuur on hakanud **koguma andmeid liikmesriikide kaitsekulutuste kohta, et luua rohkem võimalusi investeeringute koordineerimiseks ja hangete ühendamiseks**. Selline areng võiks viia ka selliste Euroopa koostöökavade määratlemiseni nagu need, mida käesoleval ajal viib ellu relvastuskoostöö organisatsioon OCCAR (Organisme Conjoint de Coopération en matière d'Armement).

3.2.2. Teadus- ja arenduategevuse ühine rahastamine

Euroopa riigid kulutavad praegu vähem kui 5% oma kaitse-eelarvest teadus-ja arendustegevusele[4]. Kui **kaitsekulutustest eraldataks teadus- ja arendustööle suurem osa, parandaks see konkurentsivõimet**, suurendades Euroopa kaitsetööstuse innovatiivset võimekust. Samuti oleks mõistlik leida võimalusi, kuidas kaitsesektori kõikidel tasanditel, nii poliitikas, tööstuses kui ka teaduses **ühendada uuringute- ja võrguressursse**. See on tähtis eelkõige seoses ühiste uuringute mõjuga edaspidisele ühtse turu kujundamisele.

Enne konkreetsete rakenduste arendamist on kaitsealastes uuringutes välja töötatud tehnoloogiad sageli küllaltki sarnased vastavate tsiviilkasutuses olevate tehnoloogiatega. Et tarbetut dubleerimist ära hoida ja seejuures arvesse võtta tsiviiljulgeoleku ning -kaitse tingimuste ja poliitiliste rõhuasetuste võimalikke erinevusi, oleks kasulik süstemaatiliselt määratleda **teadus- ja arengukavade koostoimet**, näiteks Euroopa turvalisusuuringute seitsmenda raamprogrammi ja Euroopa Kaitseagentuuri kavandatavate või selle koordineerimisel teostatavate kaitsealaste arengukavade vahelist koostoimet.

---

[4] EL 24 aastal 2005: 9 miljardit eurot eelarvest kogumahuga 193 miljardit eurot.

2007. aasta septembris käivitati **Euroopa julgeoleku-uuringute ja innovatsiooni foorum**. 2009. aastal esitab foorum ühise julgeoleku-uuringute kava, milles esitatakse juhised julgeoleku alaste uuringute korraldamiseks üleeuroopalisel ja liikmesriikide tasandil. Euroopa julgeoleku-uuringute ja innovatsiooni foorum edendab ka avaliku ja erasektori teabevahetust Euroopa julgeoleku-uuringute valdkonnas ning käimasolevate programmide ja algatuste läbipaistvust ja kooskõlastamist.

3.2.3. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rolli tugevdamine

Punktis 3.1.1 esitatud meetmed tugevdavad **väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete positsiooni.** Mitmed erisätted kergendavad väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete osavõttu 7. teadusuuringute raamprogrammi julgeolekualastes uuringutes, VKEsid toetab meede „VKEde huvides teostatavad teadusuuringud" koos kulutuste korvamisastme suurendamisega 50%-lt 75%-le ja lihtsustatud osavõtureeglitega. Et abistada VKEsid turuvõimaluste leidmisel ja kasutamisel, on **Euroopa Kaitseagentuur** kaitsevarustuse hangete juhendile lisaks **välja töötanud tarnevõrgu heade tavade koodeksi ja e-portaali**[5]. Komisjon jälgib hoolikalt, kuidas kulgeb Euroopa Kaitseagentuuri tarnevõrgu heade tavade koodeksi rakendamine ja kaitsealaste hangete direktiivi kohaldamine pärast selle vastuvõtmist.

3.3. Kaasnevad meetmed

Eespool esitatud meetmed tugevdavad Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõimet, edendades koostööd, spetsialiseerumist ja uuendusi. Konkurentsivõimelisemal turul kerkivad esile tugevamad äriühingud ning luuakse uusi parema kvaliteediga töökohti.

3.3.1. Välisturgude avanemine

Tugev ja konkurentsivõimeline Euroopa kaitsetööstus saab kasutada ka **väljaspool Euroopat leiduvad majandusvõimalusi**. Kui arvestada eri riikide ekspordipoliitika võimalikku mõju, siis suurem läbimüük turgudel väljaspool Euroopa Liitu suurendab kasumlikkust ning teadus-arendustegevusse, tootmisrajatistesse ja inimkapitali tehtud investeeringutelt saadavat tulu. Kuna USAs on kehtestatud riikliku julgeoleku kaitsereeglid, kaitsesätted „osta kodumaist" ja teised meetmed, on Euroopa kaitsetööstus praegu tegelikult kõrvaldatud USA turult, nii et sinna on võimalik pääseda ainult sealsete ettevõtete kaudu. Seega on **Euroopa kaitsetööstusel raske pääseda USA majanduse võimalusi kasutama**, seevastu USA äriühingute juurdepääs Euroopa turgudele on lihtsam.

Et Euroopa juurepääs USA turule paraneks, on tähtis **tagada, et Euroopa kaitsetööstus oleks USA konkurentidele võrdväärne partner uuenduste ja kvaliteedi alal**. Parem koostöö Euroopas on esimene samm Euroopa tehnoloogilise sõltuvuse vähendamisel Selleks oleks eelkõige vaja ühiste meetmetega **määratleda ja välja arendada tähtsamaid tehnoloogiaid ja tootmisvõimsusi ning neid kindlustada,** et suureneks Euroopa Liidu usaldusväärsus ning väheneks USA rahvusvahelise relvakaubanduse eeskirjade (ITAR) kitsenduste koorem.

[5] http://www.eda.europa.eu/ebbweb/

USA turu tähtsus ei tohiks pimestada silmi uute väljakutsete ja võimaluste ees, mis on seotud kiiresti arenevate majandustega ja teiste suurte konkurentide võimaliku esilekerkimisega. Et Euroopa äriühingud võiksid saada kasu nendest majanduslikest võimalustest, esitas komisjon Euroopa Liidu relvaekspordi toimimisjuhendi raames hiljuti **uuendatud strateegia turulepääsuks kiiresti arenevates majanduspiirkondades**[6]. Selles strateegias käsitleb komisjon tähtsamaid takistusi välismaistele kaitsevarustuse turgudele pääsemisel, mis on määratletud turulepääsu andmebaasis.

3.3.2. Muutuste haldamine

Muutuste ja ümberkorralduste ennetamine ja haldamine kuuluvad lahutamatult tööstuspoliitikasse. Kui tootmisharu suudab edukalt vastata turu väljakutsetele, tuleb juurde uusi töökohti ja eeliseid, kuid võib tekkida ka **kulutusi seoses kohanemisega, nagu näiteks töökohtade arvu vähenemine teatavates piirkondades või valdkondades**.

Kaitsevarustuse turu edasisel lõimumisel ilmnevaid majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi tuleb lahendada aktiivse sotsiaalse dialoogi kaudu, mis kergendab muutuste ja ümberkorraldustega toimetulekut. Mitmed 2005. aasta riigiabi tegevuskava raames vastu võetud reformid, mis käsitlevad muu hulgas piirkondlikku ja koolitusabi, võivad olla abiks ka ümberkorraldustega kaasnevate muutuste ennetamisel ja haldamisel, samuti võib siin abi olla struktuurifondidest ja Euroopa Sotsiaalfondist**.**

3.3.3. Euroopa kaitsetööstuse turu juhtimise parandamine

Euroopa Kaitseagentuuri loomine kinnitas Euroopa kavatsust luua tõhus raamistik relvastusealase koostöö parandamiseks ja edendamiseks ning kaitsevõime arendamiseks.

Komisjon kui Euroopa Kaitseagentuuri juhtorgani liige mõistab oma osa selles tundlikus valdkonnas ja loob tugeva aluse koostöö korraldamiseks**.** Euroopa Kaitseagentuur ja komisjon on ühisel arvamusel: Euroopa Liidul on vaja konkurentsivõimelist kaitsetööstust ja kaitsetööstusel on vaja Euroopa turgu.

Euroopa Liit saab oma võimalusi täielikult kasutada ainult siis, kui kõik osapooled teevad koostööd. Lahenduse kõiki kaitsetööstuse konkurentsivõimet mõjutavate tahkude eduka koostoime saavutamiseks pakub Euroopa Kaitseagentuuri ja ELi teise samba raames peetav liikmesriikide pädevate asutuste struktuurne dialoog, mis arvestab praegust pädevuste jaotust.

Euroopa Liidu käsutuses peaks olema asjakohane mehhanism, et **reageerida julgeoleku ja kaitse alastele probleemidele ja võtmeküsimustele, sh nendele, mis on seotud tööstusharu konkurentsivõimega, kasutades liikmesriikide oskusteavet, näiteks ekspertrühmade pädevust**. **Komisjon uurib** koos kõigi huvitatud asjapooltega, **kuidas seda oleks kõige parem saavutada**.

---

[6] KOM(2007) 183.

4. KOKKUVÕTE

Käes on aeg hakata Euroopa kaitsetööstuse konkurentsivõime suurendamiseks jõuliselt tegutsema. Kui me endistviisi jätkame, tuleb Euroopa kodanikel jätkuvalt maksta liiga palju, kuigi Euroopa kaitse ja julgeolek saab sellest liiga vähe kasu ning kaitsetööstus kaotab oma konkurentsivõime.

Käesolevas teatises esitatud strateegia loob Euroopa kaitsetööstusele paremad tingimused eesseisvate probleemide lahendamiseks konkurentsivõime suurendamise, uuenduslikkuse edendamise ja tugevatele külgedele toetumise teel, rajades õiglasema turu ning säilitades ja luues kõrgekvaliteedilisi töökohti. Strateegia on välja töötatud selleks, et Euroopa kaitsetööstus muutuks tugevamaks ning suudaks anda parima Euroopa julgeolekuks ja kaitseks.

Euroopa Liidu liikmesriigid, kaitseagentuur ja komisjon peavad astuma nii üksinda kui ka koos vajalikke samme, edendamaks üldpoliitilist koordineerimist, et Euroopa kaitsetööstuse huvides tugevdada siseturgu. Käesolevas teatises esitab komisjon oma seisukoha selle ühise eesmärgi saavutamiseks.